

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ
Instructional Approach Using Critical Reading Learning Model
to Promote Critical Language Awareness

กฤษฎา วรพิน (Krissada Worapin)*

ณัฐพงษ์ ญาณวิวัฒน์ (Nuttapong yanwuttana)**

บทคัดย่อ

การตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณมีบทบาทสำคัญในการช่วยผู้ใช้ภาษาสามารถเข้าใจและมีการไตร่ตรองข้อมูลภาษาก่อนการปฏิบัติที่จะสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่แสดงออกมาผ่านการขยายอิทธิพลทางภาษาดังนั้นในชั้นเรียนวิชาภาษาไทย จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณให้กับนักเรียน ซึ่งแนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ คือ การใช้กระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการและขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้โดยใช้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่สามารถส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ สามารถสรุปแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่สามารถส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณได้ดังนี้ หลักการของกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) อ่านบทความและทำความเข้าใจเนื้อความที่ได้อ่านพร้อมทั้งระบุทัศนคติหรือแนวความคิดของผู้เขียนจากมุมมองของตนเอง 2) ทำความเข้าใจ คำศัพท์และการใช้ภาษา เพื่อแสดงแนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการนำเสนออย่างลึกซึ้ง 3) การตอบสนองเชิงวิพากษ์ของผู้อ่านที่มีต่อการใช้ภาษาและแนวคิดทางด้านภาษาของผู้เขียนในบทความ 4) ผู้อ่านตีความบทความจากทัศนระมุ่มมองใหม่ การระบุแนวความคิดและการขยายความพฤติกรรมจากเนื้อหาในบทความ โดยสามารถพัฒนาเป็นขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสำรวจบทความ 2) ขั้นระบุปัญหา 3) ขั้นวิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อการขยายความ 4) ขั้นตรวจสอบและประเมินข้อโต้แย้ง 5) ขั้นทำความเข้าใจและสร้างมโนทัศน์สำคัญ 6) ขั้นการสะท้อนคิดในบทความ จากการศึกษาพบว่าแนวทางการใช้กระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณได้ครบทุกความสามารถย่อยที่สำคัญ

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

**ครูชำนาญการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนศรีธาสมุทร

Abstract

Critical language awareness plays important role in assisting language learners to understand and consider language information before putting into practice, reflecting behavior through language influence. Therefore in Thai language class, it is necessary to develop critical language awareness in students and the instructional approach which is suitable for developing critical language awareness is critical reading learning. This article presents the principles and procedures for critical reading learning which enables critical language awareness, the instructional approach for critical language awareness can be summarized as follows; The principles of learning process consist of 1) Read text and understand the content as well as identify the attitude or perspective of the author from their own point of view. 2) clearly understand vocabulary and language usage in order to express key concepts conveyed by the author 3) Readers critically respond to language usage and perspectives of the author in text. 4) Readers interpret text from new perspective and explain behaviors from content in the text. There are 6 steps in learning process 1) Explore text 2) Identify problem 3) Analyze behaviour to explain 4) Check and evaluate argument 5) Understand and create key concept 6) Reflect thoughts in text From the studies, it is found that critical reading learning can promote critical language awareness in all subcategories for learnign ability.

Keywords: Instructional Approach, Critical Reading Learning, Critical Language Awareness

บทนำ

การตระหนักรู้ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้กลายมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในชีวิตในปัจจุบัน และการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทย ความก้าวหน้าที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าภาษาไม่ได้ถูกจำกัดแค่เพียงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเป็นวิธีการสร้างอิทธิพลในการประกอบอาชีพ จากการศึกษาของ Moumou (2004) กล่าวว่าในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมากและมีความหมายสำคัญต่อการใช้ภาษาในสังคม ซึ่งเห็นได้ชัดจากการปรากฏขึ้นของพฤติกรรมและการขยายอิทธิพลจากการใช้ภาษาด้วยวิธีการที่เปิดเผยและหลากหลายเพิ่มมากขึ้น และหลากหลายช่องทาง ดังนั้นในปัจจุบันการควบคุมทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงจากการบังคับให้กระทำสู่การใช้อำนาจครอบงำผ่านการใช้ภาษา ผลลัพธ์ที่ออกมาคือมีการใช้ภาษาในการควบคุมทิศทางความสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น ระหว่างแพทย์และผู้ป่วย ครูผู้สอนและนักเรียน นักข่าวและแหล่งข่าวผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยผู้ใช้ภาษาสามารถเข้าใจและมีการไตร่ตรองข้อมูลภาษาก่อนการปฏิบัติที่จะสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่แสดงออกมาผ่านการขยายอิทธิพลทางภาษา

วัตถุประสงค์ของบทความ

เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการและขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้โดยใช้การอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณที่สามารถส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจาร์ณญาณ

การตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจาร์ณญาณ

การตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจาร์ณญาณ หมายถึง สมรรถนะทางภาษาซึ่งจำเป็นในการช่วยให้ผู้คนใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ Fairclough (1989) เสนอทางเลือกแห่งการเรียนรู้ภาษา 2 ด้านที่สำคัญคือ

1. พัฒนาทักษะการสื่อสาร
2. ส่งเสริมการตระหนักรู้อย่างมีวิจาร์ณญาณ

การพัฒนาทักษะการสื่อสารมุ่งเน้นการสร้างผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาเพื่อที่จะเติมเต็มความต้องการที่จำเป็นของตนเองได้ นอกจากนั้นการส่งเสริมการตระหนักรู้อย่างมีวิจาร์ณญาณของนักเรียน หมายถึง พัฒนาการของความสามารถนักเรียนที่สะท้อนการใช้อำนาจทางภาษา แต่ในความเป็นจริง Fairclough (1992) กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาเป็นเพียงแค่การเน้นที่การพัฒนาทักษะภาษาเท่านั้น ซึ่งละเอียดและมองข้ามการตระหนักรู้ทางภาษาซึ่งเป็นความรับผิดชอบและหน้าที่หลักไป

จากการศึกษาวิจัยทางด้านการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจาร์ณญาณ จากนักการศึกษาหลายหลายท่าน เช่น Sultan, Rofinddin, Nurhadi, และ Priyatni (2016) ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าการตระหนักรู้อย่างมีวิจาร์ณญาณของนักเรียนและนักศึกษามหาวิทยาลัยพบว่า ร้อยละ 65.99 ให้ความสำคัญกับความหมายจากบทความที่อ่านมากกว่าการแสดงความคิดเห็น มีเพียงร้อยละ 8.22 เท่านั้นที่มีการแสดงแนวความคิดและมุมมองที่แตกต่างไปจากบทความ ร้อยละ 9.03 พยายามระบุพฤติกรรมของตัวละครในบทความและเลือกแนวทางปฏิบัติที่หลากหลาย และร้อยละ 3.48 คล้อยตามเนื้อความ ดังนั้นโดยสรุปแล้วการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจาร์ณญาณจึงจัดลำดับอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

จากข้อมูลข้างต้นและจากการศึกษาถึงการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจาร์ณญาณ สามารถสรุปได้ว่านักเรียนควรมีความสามารถทางภาษาซึ่งจำเป็นต้องให้นักเรียนใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดเป็นความสามารถในการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจาร์ณญาณ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของลักษณะสำคัญในเนื้อความ หลักปฏิบัติ และทัศนคติในเนื้อความ 2) การขยายความ 3) การตีความ 4) การวิเคราะห์ความ 5) การอนุมาน 6) การประเมินผล 7) การสื่อสาร 8) การสร้างกฎระเบียบให้ตนเอง

การอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจาร์ณญาณ ซึ่งทำให้ผู้อ่านจดจำได้ ตรวจสอบ ตอบสนอง และเชื่อมโยงจุดมุ่งหมายหรือแนวความคิดจากการเลือกใช้คำโดยผู้เขียนในบริบทที่ให้มาอย่างหลากหลาย

Wallace (1998) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณมี 3 ด้าน ที่สำคัญคือ ทางภาษาศาสตร์ ทางแนวความคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ และทางวัฒนธรรม โดยมีมุมมองที่สำคัญของแต่ละด้านดังนี้

1. จากมุมมองทางด้านภาษาศาสตร์ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมุ่งเน้นการให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมในเนื้อความเพื่อให้พวกเขาสามารถระบุข้อความด้านความคิดที่ส่งมาจากบทความ
2. จากมุมมองทางด้านแนวความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านช่วยสร้างโอกาสให้ผู้อ่านได้พัฒนาข้อโต้แย้งที่เชื่อถือ เชื่อมโยงความรู้เข้ากับบริบททางสังคม และตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาเพื่อสร้างความรู้
3. มุมมองด้านวัฒนธรรม การอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้โอกาสผู้อ่านได้เพิ่มพูนความรู้ของตนเองจากการทำความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างจากมุมมองต่างกัน

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งผู้อ่านบทความและผู้เขียนบทความได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียนบทความที่อ่านสะท้อนความสัมพันธ์ทางด้านจิตวิทยาและทางสังคม การอ่านจึงถือว่าเป็นกระบวนการทางสังคมที่มองได้สองแง่มุมคือ 1) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน และ 2) ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นระหว่างกระบวนการอ่านที่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและเนื้อความ (Beck, 2005) นอกจากนั้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถถูกสร้างขึ้นในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม กระบวนการอ่านมีเป้าหมายที่สามารถส่งเสริมการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำให้เห็นแนวปฏิบัติของนักเรียนเมื่อลงมืออ่านบทความที่สามารถระบุความคิดและการขยายอิทธิพลทางภาษา ดังนั้นทำให้เห็นว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณควรมีกิจกรรมที่สำคัญและครอบคลุมประเด็นดังนี้ คือ 1) กิจกรรมสร้างมุมมองส่วนบุคคล 2) กิจกรรมวิพากษ์ผลกระทบบของการใช้ภาษาและความคิดด้านภาษาที่ระบุในเนื้อความ และ 3) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทักษะในการระบุแนวความคิดและพฤติกรรมขยายเนื้อความ (Haris & Smith, 1986; Wood, 1997; Wallace, 1998)

จากการศึกษาองค์ประกอบของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและกระบวนการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากนักการศึกษา สามารถสรุปแนวทางสำคัญหรือกิจกรรมสำคัญของกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ได้ดังต่อไปนี้ 1) สืบค้นบทความและระบุปัญหา 2) วิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อการขยายความ 3) ตรวจสอบและประเมินข้อโต้แย้ง 4) ทำความเข้าใจและสร้างมโนทัศน์สำคัญ 5) สะท้อนคิดในบทความ

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ

แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ ได้มีนักการศึกษาได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณไว้มากมาย โดยที่ O'Hallaron, Palincsar และ Schleppeidrell (2015) ได้พัฒนาการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณบนเนื้อหาสาระของรายวิชาวิทยาศาสตร์ โดยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถสำรวจแนวความคิดและทัศนคติของผู้เขียนบทความทางวิทยาศาสตร์ได้ และสร้างสรรค์กิจกรรมที่สนับสนุนให้นักเรียนใช้การประเมินตนเองเพื่อสร้างความรู้ของตนเอง ซึ่งพบว่าพฤติกรรมสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่สะท้อนการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ ครอบคลุม 5 พฤติกรรมที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เข้าใจเนื้อความที่ไม่ได้มีเพียงข้อมูลและข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ยังมีทัศนะของผู้เขียน
2. ค้นพบทัศนะของผู้เขียน
3. เข้าใจการใช้ภาษาซึ่งแสดงให้เห็นทัศนคติของผู้เขียน
4. การตอบสนองเชิงวิพากษ์ที่มีต่อพฤติกรรมในบทความของผู้เขียน

5. ทัศนคติจากความจากทัศนคติมุมมองใหม่

ผลลัพธ์ของงานที่ให้นักเรียนลงมือกระทำตามกระบวนการเรียนรู้ สามารถสะท้อนและแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงว่าครูผู้สอนยังมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสอนที่มีต่อการให้ความช่วยเหลือในการตัดสินใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาความหมายของเนื้อความที่ถูกต้อง (O'Hallaron, Palincsar & Schleppeidrell, 2015; Huh, 2016)

นอกจากนี้ Huh (2016) ยังได้พัฒนาแบบจำลองการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศเกาหลี ซึ่งมีการปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน และถูกพัฒนาผ่านการถอดรหัสเนื้อความและการทำความเข้าใจบทความ รวมทั้งการทำบทความให้เข้ากับลักษณะส่วนบุคคลและการวิเคราะห์เนื้อความเพื่อเผยให้เห็นถึงสมมติฐานและแนวคิดคตินิยม ผลการวิจัยพิสูจน์ให้เห็นว่าแบบจำลองการเรียนรู้สามารถช่วยให้นักศึกษาฝึกฝนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและสร้างการตอบสนองต่อเนื้อความอย่างมีวิจารณญาณกับแนวคิดที่สามารถค้นพบได้ในบทความ ซึ่งสอดคล้องกับ McLaughlin และ DeVoogd (2004) ที่ระบุว่า การส่งเสริมการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนทำความเข้าใจบทความ และเห็นคล้อยตามพฤติกรรมโดยการทำความเข้าใจกับลักษณะและทัศนคติของตนเอง

จากการศึกษาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณสามารถระบุพฤติกรรมและกิจกรรมที่สำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยนักเรียนควรมีพฤติกรรมที่สำคัญดังนี้

1. อ่านบทความอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ระบุจุดจำคุณลักษณะและรายละเอียดของบทความสามารถอธิบายตัวอย่างของการใช้ภาษาที่สื่อแสดงพฤติกรรมและขยายความ และเชื่อมโยงบทความกับทฤษฎีเพื่อการขยายความ
2. ระบุปัญหาหลักที่ได้จากการสำรวจบทความ พิจารณาการเลือกใช้คำในบทความ เพื่อขยายความ และแสดงผลกระทบของการเลือกใช้คำในบทความ
3. แสดงให้เห็นแนวความคิด แยกแยะพฤติกรรมของการแสดงออกในบทความ พร้อมทั้งแสดงข้อโต้แย้งเกี่ยวกับพฤติกรรม และขยายความพฤติกรรม
4. สร้างข้อสรุปที่ได้รับจากบทความ พิจารณาหลักฐานที่ผู้แต่งสร้างขึ้นหลากหลาย ประเมินข้อโต้แย้ง และเสนอความคิดที่เป็นทางเลือก
5. ตัดสินใจกับแนวความคิด/ข้อมูลที่เสนอโดยผู้แต่ง นำเสนอข้อมูลในการโต้แย้งหักล้าง เสนอทัศนคติทางเลือก และนำเสนอข้อสรุปที่เป็นมโนทัศน์สำคัญ
6. การเข้าถึงบทความอิงทัศนคติส่วนบุคคล การเชื่อมโยงเนื้อความกับประสบการณ์ส่วนบุคคล

จากพฤติกรรมและกิจกรรมที่สำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณทำให้สามารถสรุปสมรรถนะสำคัญที่สอดคล้องกับการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณคือ 1) ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของลักษณะสำคัญในเนื้อความ หลักปฏิบัติ และทัศนคติในเนื้อความ 2) การขยายความ 3) การตีความ 4) การวิเคราะห์ความ 5) การอนุมาน 6) การประเมินผล 7) การสื่อสาร และ 8) การสร้างกฎระเบียบให้ตนเอง (McLaughlin & DeVoogd, 2004; O'Hallaron, Palincsar & Schleppeidrell, 2015;

Huh, 2016)และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ที่ระบุแนวทางกิจกรรมสำคัญของกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ 1) สํารวจบทความและระบุปัญหา 2) วิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อการขยายความ 3) ตรวจสอบและประเมินข้อโต้แย้ง 4) ทำความเข้าใจและสร้างมโนทัศน์สำคัญ และ 5) สะท้อนคิดในบทความ มีแนวทางที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณและสมรรถนะสำคัญของการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ ทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณในชั้นเรียนภาษาไทยได้

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณกับการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณในชั้นเรียนภาษาไทย

จากการศึกษาองค์ประกอบของการอ่านอย่างมีและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ ทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณในชั้นเรียนภาษาไทยได้ โดยมีหลักการของกระบวนการเรียนรู้ และ ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1. หลักการของกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 1) อ่านบทความและทำความเข้าใจเนื้อความที่ได้อ่านพร้อมทั้งระบุทัศนคติหรือแนวความคิดของผู้เขียนจากมุมมองของตนเอง
- 2) ทำความเข้าใจ คำศัพท์และการใช้ภาษา เพื่อแสดงแนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการนำเสนออย่างลึกซึ้ง
- 3) การตอบสนองเชิงวิพากษ์ของผู้อ่านที่มีต่อการใช้ภาษาและแนวคิดทางด้านภาษาของผู้เขียนในบทความ
- 4) ผู้อ่านตีความบทความจากทัศนระมูมองใหม่ การระบุแนวความคิดและการขยายความพฤติกรรมจากเนื้อหาในบทความ

2. ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นสำรวจบทความ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้อ่านบทความ ทำความเข้าใจ รับรู้จดจำคุณลักษณะและรายละเอียดของบทความ พร้อมทั้งอภิปรายการใช้ภาษาที่แสดงพฤติกรรมและเชื่อมโยงรายละเอียดของบทความกับหลักภาษา
- 2) ขั้นระบุปัญหา เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนระบุปัญหาหลักเกี่ยวกับคำศัพท์ที่ได้จากการอ่านบทความ ระบุ/พิจารณาการเลือกใช้คำในบทความ เพื่อตีความและขยายความ พร้อมทั้งแสดงผลกระทบของการเลือกใช้คำในบทความ
- 3) ขั้นวิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อการขยายความ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนแสดงแนวความคิดสำคัญ ของบทความแยกแยะพฤติกรรมของการแสดงออกในบทความ และขยายความพฤติกรรม พร้อมทั้งแสดงให้เห็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในบทความ

4) **ขั้นตรวจสอบและประเมินข้อโต้แย้ง** เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนสร้างข้อสรุปที่ได้รับจากบทความ โดยการพิจารณาข้อมูล หลักฐานที่ผู้เขียนสร้างขึ้น มีการประเมินข้อโต้แย้ง และเสนอความคิดเห็นส่วนบุคคลที่เป็นทางเลือก

5) **ขั้นทำความเข้าใจและสร้างมโนทัศน์สำคัญ** เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนตัดสินใจระบุแนวความคิดสำคัญที่ได้รับจากผู้เขียน จากการใช้ข้อโต้แย้ง หรือการเสนอทัศนะความคิดทางเลือก เพื่อนำเสนอข้อสรุปที่เป็นมโนทัศน์สำคัญของบทความ

6) **ขั้นการสะท้อนคิดในบทความ** เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนแสดงทัศนคติของตนเองเกี่ยวกับบทความ โดยใช้ประสบการณ์ส่วนบุคคล ซึ่งใน 6 ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณมีความสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน

**ความสัมพันธ์ของกระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมี
วิจารณญาณ**

จากขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ทำให้เห็นถึงพฤติกรรมของนักเรียนที่จะต้องแสดงออกมาในแต่ละขั้นตอน ซึ่งเมื่อทำการวิเคราะห์พฤติกรรมในแต่ละขั้นตอนแล้วจะพบว่ามีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของความสามารถในการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ ดังที่จะแสดงดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์และรายละเอียดของขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
กับแนวทางการส่งเสริมการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ	กิจกรรมการเรียนรู้สำคัญของขั้นตอน	สมรรถนะสำคัญที่สอดคล้อง กับการตระหนักรู้ อย่างมีวิจารณญาณ
1) สำรวจบทความ (Exploring text)	<ul style="list-style-type: none"> - อ่านบทความอ่านอย่างมีวิจารณญาณ - ระบุจุดจำคุณลักษณะและรายละเอียดของบทความ - อภิปรายตัวอย่างของการใช้ภาษาที่สื่อแสดง พฤติกรรมและขยายความ - เชื่อมโยงบทความกับทฤษฎีเพื่อการขยายความ 	<ul style="list-style-type: none"> - ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของ ลักษณะสำคัญใน เนื้อความ หลักปฏิบัติ และทัศนคติใน เนื้อความ - การขยายความ
2) ระบุปัญหา (Identifying problems)	<ul style="list-style-type: none"> - ระบุปัญหาหลักที่ได้จากการสำรวจบทความ - ระบุ/พิจารณาการเลือกใช้คำในบทความ เพื่อขยาย ความ - แสดงผลกระทบของการเลือกใช้คำในบทความ 	<ul style="list-style-type: none"> - การตีความ
3) วิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อ การขยายความ (Analyzing domination act for Expansion)	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงให้เห็นแนวความคิด แยกแยะพฤติกรรมของ การแสดงออกในบทความ และขยายความพฤติกรรม - แสดงให้เห็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับพฤติกรรม และขยาย ความพฤติกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์ความ
4) ตรวจสอบและประเมินข้อ โต้แย้ง (Examination and evaluation of arguments)	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างข้อสรุปที่ได้รับจากบทความ - พิจารณาหลักฐานที่ผู้แต่งสร้างขึ้นหลากหลาย - ประเมินข้อโต้แย้ง - เสนอความคิดที่เป็นทางเลือก 	<ul style="list-style-type: none"> - การอนุมาน - การประเมินผล
5) ทำความเข้าใจและสร้าง มโนทัศน์สำคัญ (Understanding and creating important concepts)	<ul style="list-style-type: none"> - ตัดสินใจกับแนวความคิด/ข้อมูลที่เสนอโดยผู้แต่ง - นำเสนอข้อมูลในการโต้แย้งหักล้าง - เสนอทัศนะความคิดทางเลือก - นำเสนอข้อสรุปที่เป็นมโนทัศน์สำคัญ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสื่อสาร
6) สะท้อนคิดในบทความ Self-reflecting in the text	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้าถึงบทความอิงทัศนะส่วนบุคคล - การเชื่อมเนื้อความกับประสบการณ์ส่วนบุคคล 	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างกฎระเบียบให้ ตนเอง

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนของกระบวนการเรียนเมื่อทำการวิเคราะห์พฤติกรรมในแต่ละขั้นตอนแล้วจะพบว่ามี ความสอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของความสามารถในการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณในทุก ความสามารถย่อยๆที่ควรเกิดขึ้นในชั้นเรียนภาษาไทยที่มุ่งจะพัฒนาความสามารถในการตระหนักรู้ทางภาษา อย่างมีวิจารณญาณ นั่นคือ ขั้นที่ 1 สืบหาข้อความ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้อ่านบทความ ทำความเข้าใจ รับรู้ จดจำคุณลักษณะและรายละเอียดของบทความ พร้อมทั้งอภิปรายการใช้ภาษาที่แสดงพฤติกรรมและเชื่อมโยง รายละเอียดของบทความกับหลักภาษา สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณ คือ ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของลักษณะสำคัญใน เนื้อความ หลักปฏิบัติ และทัศนคติในเนื้อความ และการขยายความ ขั้นที่ 2 ระบุปัญหา เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนระบุปัญหาหลักเกี่ยวกับคำศัพท์ที่ได้จากการอ่านบทความ ระบุ/ พิจารณาการเลือกใช้คำในบทความ เพื่อตีความและขยายความ พร้อมทั้งแสดงผลกระทบของการเลือกใช้คำใน บทความ สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณ คือ การตีความ ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ พฤติกรรมเพื่อการขยายความ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนแสดงแนวความคิดสำคัญของบทความ แยกแยะพฤติกรรม ของการแสดงออกในบทความ และขยายความพฤติกรรม พร้อมทั้งแสดงให้เห็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัว ละครในบทความ สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณ คือ การวิเคราะห์ความ ขั้นที่ 4 ตรวจสอบและประเมินข้อโต้แย้ง เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนสร้างข้อสรุปที่ได้รับจากบทความ โดยการพิจารณา ข้อมูล หลักฐานที่ผู้เขียนสร้างขึ้น มีการประเมินข้อโต้แย้ง และเสนอความคิดเห็นส่วนบุคคลที่เป็นทางเลือก สอดคล้อง กับสมรรถนะสำคัญของการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณ คือ การอนุมานและการประเมินผล ขั้นที่ 5 ทำความ เข้าใจและสร้างโมทัศน์สำคัญ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนตัดสินใจระบุแนวความคิดสำคัญที่ได้รับจากผู้เขียน จาก การโต้แย้ง หรือการเสนอทัศนคติทางเลือก เพื่อนำเสนอข้อสรุปที่เป็นโมทัศน์สำคัญของบทความ สอดคล้อง กับสมรรถนะสำคัญของการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณ คือ การสื่อสาร และขั้นที่ 6 การสะท้อนคิดในบทความ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนแสดงทัศนคติของตนเองเกี่ยวกับบทความ โดยใช้ประสบการณ์ส่วนบุคคล สอดคล้องกับ สมรรถนะสำคัญของการตระหนักรู้อย่างมีวิจารณญาณ คือ การสร้างกฎระเบียบให้ตนเอง ซึ่งใน 6 ขั้นตอนของ กระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณมี ความสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน ดังนั้นขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถส่งเสริมการ ตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณ

บทสรุป

การตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณมีบทบาทสำคัญในการช่วยผู้ใช้ภาษาสามารถเข้าใจและมีการ ไตร่ตรองข้อมูลภาษาก่อนการปฏิบัติที่จะสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่แสดงออกมาผ่านการขยายอิทธิพลทางภาษา ดังนั้นในชั้นเรียนวิชาภาษาไทย จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการตระหนักรู้ทางภาษาอย่างมี วิจารณญาณให้กับนักเรียน ซึ่งแนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนา คือ การใช้กระบวนการอ่านอย่างมี วิจารณญาณ ซึ่งสามารถสรุปแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดังนี้ หลักการของกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) อ่านบทความและทำความเข้าใจเนื้อความที่ได้อ่านพร้อมทั้งระบุทัศนคติหรือแนวความคิดของ ผู้เขียนจากมุมมองของตนเอง 2) ทำความเข้าใจ คำศัพท์และการใช้ภาษา เพื่อแสดงแนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการ นำเสนออย่างลึกซึ้ง 3) การตอบสนองเชิงวิพากษ์ของผู้อ่านที่มีต่อการใช้ภาษาและแนวคิดทางด้านภาษาของ

ผู้เขียนในบทความ 4) ผู้อ่านตีความบทความจากทัศนะมุมมองใหม่ การระบุแนวความคิดและการขยายความ พฤติกรรมจากเนื้อหาในบทความ นอกจากนี้ ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสำรวจบทความ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้อ่านบทความ ทำความเข้าใจ รับรู้จดจำคุณลักษณะและ รายละเอียดของบทความ พร้อมทั้งอภิปรายการใช้ภาษาที่แสดงพฤติกรรมและเชื่อมโยงรายละเอียดของ บทความกับหลักภาษา 2) ขั้นระบุปัญหา เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนระบุปัญหาหลักเกี่ยวกับคำศัพท์ที่ได้จากการ อ่านบทความ ระบุ/พิจารณาการเลือกใช้คำในบทความ เพื่อตีความและขยายความ พร้อมทั้งแสดงผลกระทบ ของการเลือกใช้คำในบทความ 3) ขั้นวิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อการขยายความ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนแสดง แนวความคิดสำคัญของบทความ แยกแยะพฤติกรรมของการแสดงออกในบทความ และขยายความพฤติกรรม พร้อมทั้งแสดงให้เห็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในบทความ 4) ขั้นตรวจสอบและประเมินข้อ โต้แย้ง เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนสร้างข้อสรุปที่ได้รับจากบทความ โดยการพิจารณาข้อมูล หลักฐานที่ผู้เขียน สร้างขึ้น มีการประเมินข้อโต้แย้ง และเสนอความคิดเห็นส่วนบุคคลที่เป็นทางเลือก 5) ขั้นทำความเข้าใจและสร้าง มโนทัศน์สำคัญ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนตัดสินใจระบุแนวความคิดสำคัญที่ได้รับจากผู้เขียน จากการโต้แย้ง หรือการเสนอทัศนะความคิดทางเลือก เพื่อนำเสนอข้อสรุปที่เป็นมโนทัศน์สำคัญของบทความ 6) ขั้นการ สะท้อนคิดในบทความ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนแสดงทัศนคติของตนเองเกี่ยวกับบทความ โดยใช้ประสบการณ์ ส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่าแนวทางการใช้กระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถส่งเสริมการตระหนักรู้ ทางภาษาอย่างมีวิจารณญาณได้ครบทุกความสามารถย่อยที่สำคัญ

Reference

- Beck, A.S. (2005). Critical literacy in the classroom. *Thinking Classroom*, 6(3), 3 – 9.
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. New York: Longman.
- Fairclough, N. (1992). Introduction. In N. Fairclough (Ed.), *Critical language awareness* (pp. 1 – 29). London: Longman.
- Harris, L.A. and Smith, C.B. (1986). *Reading Instruction*. New York : McMillan Publishing Company.
- Huh, S. (2016). Instructional Model of Critical Literacy in an EFL Context: Balancing Conventional and Critical Literacy. *Critical Inquiry in Language Studies*, 13(3), 210 – 235, doi: 10.1080/15427587.2016.1154445
- McLaughlin, M. & DeVogd, G. (2004). *Critical literacy: Enhancing students' Comprehension of text*. New York: Scholastic.
- Moumou, Margaret. (2004). Preparing our students for the future: Critical literacy in the Seychells classrooms. *English Teaching: Practice and Critique*, 3(1), 46 – 58.
- O'Hallaron, C.L., Palincsar, A.S., & Schleppegrell, M.J. (2015). Reading science: Using systemic functional linguistics to support critical language awareness. *Linguistics and Education*, 32, 55 – 67, doi:10.1016/j.linged.2015.02.002
- Sultan, Rofiuddin, A., Nurhadi, & Priyatni, E.T. (2016). Critical responses to texts: Reading Behaviors of university students in Indonesian learning context. Paper presented at the Fourth International Conference on Language, Society, and Culture in Asian Contexts, Malang, Indonesia.
- Wallace, C. (1998). *Critical language Awareness in foreign language classroom* (Unpublished doctoral dissertation). Institute of Education, University of London. Retrieved from <http://eprints.ioe.ac.uk/7455/>
- Wood, N.V. (1997). Collegs Reading instruction as reflected by current textbooks. *Journal of Collegs Reading and Learning*.27(3),79-95.